

Helsingin sosiaaliviraston johtava lakimies Tapio Rätty käsittelee palstalla sosiaalihuollon ajankohtaisia lakikysymyksiä.

Lakisivut tarjoavat juridista hyötytietoa sosiaalialan ammattilaisille.

Juristin nurkkaus -palstan lisäksi sivuilla julkaistaan muita sosiaalialan juristien kirjoituksia, lakiuutisia ja lakitiedon verkkopalvelujen esittelyjä.

Vireillä eduskunnassa -palstalle kootaan hallituksen lakiesityksiä.

Kerro meille, mitä aiheita toivot sivuilla käsiteltävän: palaute@sosiaaliturva.fi

Palstalla aiemmin julkaistuja kirjoituksia on koottu artikkelipankkiin: www.sosiaaliturva.fi

Ulosmitattua tuloa ei voi pitää toimeentulotuen hakijan käytettävissä olevana tulona.

Toimeentulotukea määrättäessä huomioidaan vain hakijan käytettävissä olevat tulot

● Toimeentulotukilain 6 §:n mukaan tuen määrä on toimeentulotukilaissa määriteltyjen menojen sekä käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotus. Käytettävissä olevilla tuloilla ja varoilla tarkoitetaan niitä tuloja ja varoja, joissa tuen hakijalla on määräämisvalta. Henkilöllä on tulojensa ja varojensa määräämisvalta silloin, kun hänellä on itsenäinen oikeus yksin päättää niiden käytöstä.

Jos henkilön tulot ja varat ovat ulosoton kohteena, toimeentulotukea määrättäessä ei ole merkitystä sillä, onko ulosotto aiheutunut toimeentulotukeen oikeuttavista menoista. Ulosotettua tuloa ei voida missään tilanteessa pitää hakijan käytettävissä olevana tulona.

Tämä ilmenee muun muassa korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisusta vuodelta 2001. Kysymys oli eläkkeen ulosmittauksesta, joka johtui henkilön yritystoiminnasta syntyneestä verovelasta. Verovelka sinänsä ei ole toimeentulotukeen oikeuttava meno.

KHO katsoi päätöksessään, että henkilön eläkkeestä ulosmitattu osuus ei ollut tosiasiallisesti hänen käytettävissään. Henkilö ei tältä osin voinut itse päättää, maksaako hän velkansa vai pitääkö huolta itsestään jättämällä velat maksamatta.

Ulosmitattua osuutta ei siten voitu huomioida henkilön käytettävissä olevina tuloina. (KHO 3.4.2001 T 674).

Tilanne muuttuu, jos henkilö maksaa vapaaehtoisesti ulosmittauksen kohteena olevan velkansa. Tästä oli kysymys KHO:n päätöksessä vuodelta 2006.

Ulosottoviranomainen oli osoittanut toimeentulotuen hakijalle ajoneuvoveroa ja liikennevakuutusta koskevan maksukehotuksen. Ne oli annettu ulosototeitse perittäviksi. Summaa ei ollut kuitenkaan ulosmitattu henkilöltä eikä hän näin ollen ollut menettänyt tältä osin määräysvaltaa tuloihinsa ja varoihinsa. Maksamatta jätettyä ajoneuvoveroa ja liikennevakuutusmaksua ei ollut myöskään pidettävä lisäosalla – täydentävänä toimeentulotukena – katettavana menona. (KHO 27.1.2006 T 135).

Takaisinperintäpäätös rinnastetaan ulosmittaukseen

Ulosmittaukseen rinnastetaan esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen tekemä takaisinperintäpäätös liikaa tai perusteettomasti maksettujen sosiaaliturvatuksien takaisinperinnästä. Tästä oli kysymys KHO:n tuoreessa ratkaisussa.

Kela oli myöntänyt toimeentulotuen hakijan perheelle asumistukea. Se suoritti kuitenkin kuukausittain takaisinperintää mainitusta etuudesta ja maksoi erotuksen toimeentulotuen hakijalle. Toimeentulotukea myönnettäessä käytettävissä olevina tuloina tuli ottaa huomioon vain hakijalle tosiasiaa maksetun asumistuen määrä. (KHO 5.7.2007 T 1800).

Jos kysymys on liikaa maksetun ensisijaisen etuuden takaisinperintävaatimuksesta, jota ei ole pantu täytäntöön, ei asiakas ole vielä menettänyt määräämisoikeuttaan mainittuun tuloon. Tästä oli kysymys KHO:n alkuvuodesta tekemässä ratkaisussa.

VIREILLÄ EDUSKUNNASSA

PALVELUSETELIT KÄYTTÖÖN KOTISAIRAANHOIDOSSA

● Ensi vuoden alusta palveluseteliä voitaisiin käyttää kotisairaanhoidossa samoin perustein kuin sosiaalihuollon kotipalveluissa. Kotipalvelun palveluseteliä koskevat säännökset tulivat voimaan vuoden 2004 alussa. ●

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain 29 b §:n ja kansanterveyslain muuttamisesta (HE 34/2007)

Kela oli vaatinut toimeentulotuen hakijalta palautettavaksi liikaa maksettua asumistukea noin 2 600 euroa. Helsingin hallinto-oikeus oli velvoittanut toimielimen jaoston suorittamaan toimeentulotuen hakijalle Kelan vaatiman takaisinperittävän määrän.

Hallinto-oikeus oli katsonut päätöksessään, että takaisinperittävät asumistuet olivat suoraan toimeentulotuen perusosalla ja lisäosalla katettavia menoja. Toimeentulotuen hakija olisi aikanaan saanut menoihin toimeentulotukea, jos laskelmassa ei olisi otettu asumistukea huomioon. Hallinto-oikeuden käsityksen mukaan kysymys oli ollut sellaisesta takaisinperinnästä johtuvasta velasta, jonka lyhentämistä varten voidaan myöntää toimeentulotukea.

KHO taas katsoi, että palautettavaksi vaadittu asumistuki ei ollut toimeentulotuen lisäosalla katettava meno. Toimeentulotuen hakija ei ollut Kelan vaatimuksen takia myöskään menettänyt määräämisvaltaansa asumistuen osalta. Kela ei ollut ryhtynyt asiassa päätöksen täytäntöönpanotoimiin ja perinyt tai kuitannut mahdollisesti myöhemmin maksettavista etuuksista liikaa maksettua asumistukea.

KHO totesikin nimenomaisesti, että kun otetaan huomioon toimeentulotuen hakijaan kohdistetun maksuvaatimuksen laatu, kysymyksessä ei ollut henkilön erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuva toimeentulotuen turvaamiseksi tai itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi tarpeellinen toimeentulotuen lisäosalla katettava meno. KHO kumosi hallinto-oikeuden päätöksen ja katsoi, että pelkästään Kela maksuvaatimus ei vielä merkinnyt sitä, että toimeentulotuen hakijan määräämisvalta kyseessä oleviin tuloihin tai varoihin olisi katkennut. (KHO 13.2.2007 T 293).

Velallisen maksusuunnitelma voidaan rinnastaa ulosmittaukseen

Ulosmittaukseen voidaan rinnastaa myös ulosottolain 4 luvun 59 §:n mukainen velallisen kirjallinen maksusuunnitelma. Säännöksen mukaan ulosottomies voi palkan ulosmittauksen sijasta vahvistaa velallisen kirjallisen maksusuunnitelman, jonka mukaisesti velallinen lyhentää velkaansa ulosottoon. Sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee toimeentulotukioppaassaan (STM 2007:11), että ulosottomiehen vahvistama maksusuunnitelma ja sen maksut otettaisiin toimeentulotukea myönnettäessä huomioon samalla ta-

voin kuin, jos määrä olisi ulosmitattu palkasta tai siihen rinnastettavista tuloista.

Tilanne voi olla samankaltainen silloin, kun jollakin taholla on lakiin perustuva kuittausoikeus. Tällainen kuittausoikeus on muun muassa työnantajalla työsopimuslain 2 luvun 17 §:n mukaisesti. Säännöksen mukaan työnantaja ei saa kuitata työntekijän palkkaamista vastasäämisellään siltä osin kuin palkka on ulosottolain mukaan ja palkan suojaisuus ulosmittauksesta annetun asetuksen mukaan jätettävä ulosmittaamatta.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain 54 §:n mukaan talletuspankki ei saa vastasaatavallaan kuitata sellaisia yksityishenkilön tilillä olevia tai

hänelle maksettavaksi osoitettuja varoja, joita ei lain mukaan saa ulosmitata. Pankin on ennen kuittausta selvitettävä varojen ulosmittauskelppoisuus. Jos lakiin perustuvaa kuittausoikeutta on siis pätevästi käytetty, eivät kuitatut varat ole toimeentulotukilain 6 §:n tarkoittamassa mielessä toimeentulotuen hakijan käytettävissä olevia varoja tai tuloja. ●

Luottolaitostoiminnasta 1607/1993
Laki toimeentulotuesta 1412/1997
Työsopimuslaki 55/2001
Ulosottolaki 37/1895

Lait sekä korkeimman hallinto-oikeuden ja hallinto-oikeuksien ratkaisuja verkossa: www.finlex.fi

LAKIUUTISET

Kantelut oikeusasiamiehelle lisääntyneet

● Viime vuonna oikeusasiamiehen tutkittavaksi tuli 4 241 laillisuusvalvonta-asiaa. Tämä on noin 11 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna.

Laillisuusvalvonta-asioiden keskimääräinen käsittelyaika oli vuoden lopussa 6,1 kuukautta kuten edellisenäkin vuonna. Laillisuusvalvonta-asioita ratkaistiin 4 100. Tämä on 17 enemmän kuin vuonna 2005.

Eniten kanteluita ratkaistiin sosiaaliturvaa koskeissa asioissa.

Vuodesta 2003 vuoteen 2006 oikeusasiamiehen tutkittavana olleiden laillisuusvalvonta-asioiden määrä on lisääntynyt 47 prosenttia. ●

Eduskunnan oikeusasiamiehen toimintakertomus vuodelta 2006 verkossa: www.oikeusasiamies.fi > Julkaisut > Toimintakertomukset

Edunvalvontavaltuutus mahdolliseksi marraskuun alusta

● Uutta edunvalvontavaltuutusta koskeva laki tulee voimaan marraskuun alusta. Valtuutus tarjoaa edunvalvojan määräämistä kevyemmän ja joustavamman vaihtoehdon toimintakyvyttömiä henkilöiden asioiden hoitamiseksi.

Edunvalvontavaltuutuksen avulla henkilö voi itse ennakoida mahdollista toimintakyvyttömyyttään ja valtuuttaa valitsemansa henkilö huolehtimaan asioistaan sitten, kun oma toimintakyky ei enää riitä.

Valtuuttaja määrittelee itse ne asiat, jotka valtuutus kattaa. Hän voi oikeuttaa toisen henkilön edustamaan itseään sekä taloudellisissa asioissa että henkilöään koskeissa asioissa kuten terveydenhoidossa. ●

Laki edunvalvontavaltuutuksesta 648/2007